

K34/12

Ser 274

(23)

0-16

Games of the Carlsruhe people.

8/12 A. J. Mahloana

Games

1. Dithaloko tša bana, ba fana bokoti, xe ba fana bokoti, ba a kitimišana yo mongwe a kxomo mongwe mo lexetleng are xo rialo a thšaba a mo šiya, yola a ~~kxomilwexo~~ kxomilwexo o olana xoba o kobana le yola a mo kxomilexo xore bo koti, bo se ke ba lala naye. Yola a mo filexo bokoti o tla thšaba xe a na le lebelo a mošiya a ya felo ba rexo ba a thudiela.
Xe ba thudiela ba loka monwana ka xanong, ba tlotša ka mare mó patleng bare nthudie! Ba fana bokoti e le ba bantši, yo mongwe le yo mongwe o kobana le wa xaxe. Fela xe ba sa rate xo kitimišana kamoka ba a kxethana ka mantšua, ba ba tšwilexo ke bathšabi, yo a šetšexo ke mofi wa bokoti, ke yena yo a tla kobana le bona. Ba dira lešaka, xwa thoma yo mongwe xo ba kxetha are! Peke! Peke! Makelane! Seli! seli fothšomane, apejusepeke, makaka pedi polo, inthši! inthši! inthši! Pae thu, pse thu, pae sa ka!
2. Ba dira ba le babedi, ba le babedi. Ba nna ba notšwa. Byale xwa šala ba ba bedi fela xwa šala xo dira bona, yo a šetšexo ke yena yo a ba kobang. Yo a šetšexo ka bokoti ba mo šille ba a mo komela bare o tla lala o ija dinta, xoba mo xongwe bare o tla lala o ija dinta le ka makudula. Byale xe a xopola xo phuphura dinta le makudula pelo ya xaxwe e tla ba bohloko kudu, o tlare ka bošexo le yena a tsoxa a ba šiya xore a se ke a tla a phuphura dinta le ~~makudula~~ makudula. Ba thudiela mo sehlaeng xoba mo thateng.
Ba dira kamoka bare nthudie. Xe ba thudietše xa ba sa fana bokoti, thaloko e fedile. Ba tla tla ba thoma tšatši le lengwe xo raloka. Thaloko ya xo fana bokoti ke ya bašimene le banenyana g fele. Xa e ralokwe ke ba baxolo. Enngwe thaloko ke ya diketō, e ra lokwa ke banenyana fela, ba fata moletyana mo fase, ba lokela mafsikana a lesome kateng.
3. Lefsikana le le šalang ka seatleng ke lona keto e ba ketang ka lona, xe ba keta ba foša lefsikana kwa xodimo, ba nthša le letee fela ese

bang a mabedi, ba le nthšetša kwa ntle la se ka thlwa le boyela ka moletyaneng. Xe a ka nthša a mabedi o fošitše xo raloka, bare o dirile nthi. Xe bare nthi ke xore o ralokile phoso. A ka se thlwe a keta, xo tla keta yo mongwe, ka xore ba keta ka babedi, ka babedi. Yo mongwe xe a ka se dire nthi o tla no keta. O tla keta lebaka le letelele. Mahlo a xaxe a bohlale, o lebeletše xodimo le fase, mafsikana a ka moleteng le kêto. Xe kêto e ka wa le xona bare nthi. Mo ba ralokaxo xo humanwa ba fatilwe meletyana e mentši. Ye nngwe thaloko ke ya xo Khuthelana, yo mongwe o ya tloxa a le tee are uuu! Bangwe ba tloxa ba yo mo nyaka. Xe ba mo humane xo yo Khuta yo mongwe xo fihlela ba ~~fimi~~ felelela bantše ba Khuthelana.

4. Thaloko ye nngwe ba e bitša nonyana thšwethšwe. Ba ya kxakala, xo ya o tee kxakala, a thšeletša ka mabo. Ka moraxo a ~~ka~~ bitša yo mongwe are na o kxona xo epa nonyana thšwethšwe, are eng, bare na o ka ye epa na, bare šiuwe, nko o ye epe, ka diatla, o seke wa ye epa ka patla. A nama a thoma a rakhunya, ba mo lebeletše xe a fata bare e xona mouwe, mo xare, a nama a fata a thlokometše, are a sare ke a fata, a jo rabunya dibšela. Bareka ~~ditšhaxo~~ dithsexo walala kamoka xa bona. Xa a rabuntše ke xore o rabuntše malôkô a motho ka diatla, byale diatla di kxamathetše, xo nkxa xo re fong, bo malemôkô ba boile kwa le kwa ba mo momaretše.
- Xa ana kwa a ka yaxo xo ~~kixam~~ hlapa, xe e se xo ikxoxola ka mabyang le mabu. Bangwe ke lenyebenyebe ba wele ka dithsexo. Yo a ye epilexo a ka se hlwe a ye epa, o di bone, o itsebile.
5. Wa yaxo kxakala ke nkxwete ya bona, nkxwete ke kxoarato ya bona kamoka, ke yo a ba fenyaxo kamoka xa bona, a thlwa a ba bušiša ba le tee yena a thlomile nataxa mo moriting, thlomile makokwane. Xo thloma mataxa ke xo robala ka sa nkae, ka sa mothlana, meoto a pheretšwa kwa xodimo, lengwe xodimo xa lengwe. Ye nngwe thaloko bare na o ka šuxa tlape la mmilo? Ba tšea tlape la mmilo ba lokela nkotana ya šepa la motho, ba le k Khupetša ka tlape la mmilo.

Ba butsísa mongwe barena o ka súxa tlape la mmilo na? Are eng? Bare nthísi, o ka se le súxe. Are xa le tle, ba mo fa, a lere tlere! tlere! a humana a šetše athlamuketše menwana, xo kxa xore fong, dintsí di mmokela, le yena o tla ikxoxola ka mabyang le mabu. Xe a seno tuba šepa la motho, monye a lona o omile ka dithsexo o bile o bonala le ditengwane, o thušwa ke ba bangwe xo thsexa. Ba thsexa yo a tubilexo lešepa.

6. Ye nngwe thaloko ke mantosi. Bare Mantosi, bya! ~~Ša~~ Senotlelo, bya! Sa makxowa, bya! Notlela, bya! O notlolle, bya! Ba dira mantosi ka leoto, ba ~~ma~~ betha mokxathlo a mašaxo, byale xwa e ba le sexalo xware pya, pya, pya. Yona e ralokwa ke banenyana fela, bašimane xa ba e raloke. Thaloko e nngwe bare xo yo mongwe, yo bitša kxorotswalo, xo dira borra nkxoma, dinkxwete, rrankxoma ke mošimane yo a fetang ba bangwe ka matla a ba fenya, mme a ba iniša kasš, (iniša kaso ^š xo thswenya). Yola a romilwexo o tla no bitša are kxorotswalo ~~ma~~ wê, kxorotswalo we, xware ~~ma~~ twantwatwanana. (twantwatwanana= tuu) A no ya le mabyang a ntše a bitša, xe a bitša bona ba šala ba ija mothlana ba mo tima, xe a boya xo bitša kxorotswalo, ba tlare xo yena kxorotswalo, ~~bašimane~~ kxorotswalo o šadile a eja mothlana. Mothlana ke kobo ye ye apešaxo putšane xoba namane mmeleng wa mma yona.
7. A ka se thlwe a yo bitša kxorotswalo, o tla tseba xore xa xo motho yo a bitšwaxo kxorotswalo xa a xona. Thaloko ye nngwe ba bitša poxo ya lenala. Ba roma mošimane yo mongwe bare yo kxa metse ka poxo ya lenala. Poxo ya lenala ke methlathla ya xo bofya ngatana, ya lokelwa ka metseng, ya hupa metse methlathla ye ye swara ka lethla kore xore e se rothišetše ~~metse~~ metse mo fase; a tla a fela. Mošimane yo o rongwa ke bonkxokxo, bona ba šala ba patlame ka fase xa sehlare. Ba bušiša bašimanyana baba nnyenyane ba le tee. Xe a kxile metse ka poxo ya lenala, o iša kwa ~~ma~~ dinkxokxong. Ye nngwe thaloko ke ditlwe.

- ditlwê. Ditlwe ba dira lešaka, x xwa tsena a le tee, ba a mo thika kamoka ba mo raxa, xe e leyo a tsebaxo xo pke pha ba
8. kase mo kxone xe a raxilwe ke yo mongwe, xo ema yo mongwe le yena ba mo thika, ba ba ba felela ba ntše ba dira byalo. Xe ba ra loka ditlwe ba sepela ka diatla le maoto. Ba se keba Khumana, ba sepela ba lokile kwa pele. Ye nngwe thlako ke ya dikxophane, ba a di thlaba ~~kmm~~ ka mmetlwa wa mothlono, xa ba di ~~thikxxxxkxkx~~ tsutsumetše ba a di panketša, bare xa die tsikele tšammamakodisa bobeto. Xe ba riala ba a di panketša tša ba tša fela. Yo mongwe leyo mongwe o na letša x xaxwe, baa di panketša ka xo šielana, baba ba di fetša, yo a šaletšexo o paletšwe ke thaloko. Dikxophane tše ba di bitša dikxomlo. xo panketša yo, ka moraxo xwa panketša yo mongwe. Thaloko ye kxolo ya mathari le banenyana ba baxolo, ke kxôlê. kxôlê e bethwa ka patla ya nkropo, ye yê bitšwaxo mmopu. Kxôlê ba ngena thloxwana ya thokâ, ya e ba kxokolwana.
9. Baakxethana ka xo lekana, ba masome a mabedi ba tiela tholo ya bona, ba masome a mabedi thoko yabona. Xe ba thoma xo e itiya, ba a ye beeletša mo mabung a mmothwana, zwa nyakwa mosetsana wa xo kxwathla, wa môlâ a x ye xarimola a ye rôpa, xe ba e rôpa ba a ebeya mo xare xa lapa le ba tielaxo fa xolona. Ba e ropa xe e nwele. Xe ye nwele ke xe ye fihlileng dinông. Xe ye nwele bare kamoka bare uwe! xo dira ba ka thoko ye nngwe, ba bangwe ba nyamileba thoko ye nngwe. Xe ye nwele e yo rûpya. Bana ba basitsana ba a kitima moesana wa bawa šala o ile ka thoko, a ekopakopiša ngwana a ba tho, ba ba se naxo lebelo, ba šala ba lota ba mabelo moraxo, ba dira khwethšekhwetšhe moraxo, (Khwethše Khwetše = xo kitima xo sena matla) Tšatši leuwe xo tla tsebexa ditsepú.
10. Thaloko ye nngwe ya bašimane ba thlothlora bo mmantlaka ne, ye re xela bare ke ya ba loma, ba ba ~~ixix~~ bolaya ka mašasa a diswai, xe ba feditše xo ~~ixi~~ bolaya bo mmantlakane, ba ba tšeela, ba ~~ixi~~ ija di bokwana tše di lexo mo sethlexêng sa bo

mmantlakane. Thaloko ye kxolo ye ye tsebexaxo ke ya bontsi, xe ba dira bontsi ba thlaba ka thoka mo fase, yo a jaxo bontsi o thlabaxona mola yo mongwe a thlabilexo, ke xonaxe a jele x bontsi. Xe a ka foša bontsi ka dithoka kamoka, o tla bo dira, ba ~~ix~~ ijwa ke yo mongwe, yola abexo a bonthša. Xe mošimane a tšwela kwa xongwe, ba re Phaxa xa ye ete, xo eta nakedi. Xe bare phaxaxa ye ete, yena ore xo yeta nakedi. Xa a sa ka a re xo eta nakedi, ke xore o ya fšexa, xa a tsebe xo phepa.

11. Xa a tseba xo phepa ore xo yeta nakedi, mme ba mo ~~mpiti~~ puputla ka di thoka, a di phepa a baa tsena mo xo bona. Mo xongwebaré ~~mxix~~ Malewe! yena are mmaxo! Ba thoma xo mmetša ka dithoka, o dira byalo xe a tseba xo phepa. Xe monna yo moxolo a ka bonwa a raloka bókōti, ba tlare o raloka tša bobyana. Le xe monna a ka humanwa a raloka ditlwe, ba tlare o raloka tša bošimane. Batho ba xo raloka le bana le bašimane, ke xore xa a thlakana phōma. Ke xore ke motho wa setlaela. Thaloko ye kxolo ya banna le masoxana ke moruba. Xe ba raloka moruba ba epa meletyana e mentší ya xo bapana. Ba bea mafsikana a mabedi, a mabedi ka moletyaneng o mongwele o mongwe. Mafsikana a a šuthišetšwa moraxo lepele, xe lefsikana le lengwe le ka thsela a mangwe o ya a tšea.
12. Xa a tseba xo ya šuthiša o tla no a thsela, a ntše a a tšeya, a ba a a fetša. Xe a a feditše ore ke mo phšéšitše. Ka moraxo ba a a thlathlela xape, ba kutupana, a mo phšéša, ba thlathlela xape, ba bonthšana mahunelo a ditsiba. Xa xona yo a ratang xo phšéšwa, ke taba ya dihlong. Fa xongwe letsatsi le ka ba la subela ba ntše ba raloka moruba. Le mašemong fa xongwe ba se ke ba ya, ba thlwa ba phšéšana. Xe yo mongwe a phšéšitše yo mongwe o ya mo mela a mo kwera, le ba ba ba lebeletšexo thaloko ba tla jo oma ka di thsexo, bare o mo phšéšitše. Byalo o tla di thea botse xore le yena a mo phšéše. Xe a mo phšéšitše ke xona pelo ya xaxwe e tla a wa, a rata xo mo phšéša xape le xape a thlape bomadimabe.

END. S. 274.